

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum nomen à nobis impositum possit aliter significare rem aliquam,
quàm à nobis res illa concipiatur. disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

būsq̄e Dei colliguntur Deo formaliter conuenire, ac longè excellentiori eminentiorique modo, quàm creaturis conueniant.

Nomina Dei ad causam spectantia.

luxta hæc ergo, primum genus diuinorum nominum est eorum, quæ significant aliquid ad causalitatem diuinam spectans, cuiusmodi est causa, exemplar, finis, creans, gubernans, dominus (relatio namque dominij in Deo efficientiam, qua res creatas efficit, consequitur) & comparatione effectuum supernaturalium, iustificans, remunerans, &c. Secundum genus est eorum, quæ significant ea, quæ ad differentiam Dei à creaturis pertinent, hoc est, quæ à Deo remouent imperfectiones creaturarum, vt infinitus, simplex, mutationis expertus, &c. Hæc verò duo nomina genera formali significatione non significant reale aliquid, quod in Deo sit, sed vel significant negationem, vel relationem rationis, vel actionem ad extra, aut aliquid simile, quod denominatione extrinseca de Deo dicitur, vt creans, cõseruans, iustificans, remunerans, &c. Tertium genus est eorum nominum, quæ perfectionem realem in Deo formaliter existentem formali sua significatione significant, qualia sunt, hæc nomina, substantia, essentia, sapientia, intellectus, voluntas, & alia, quibus ea attributa realia significantur, quæ ex rebus ipsi creatis, pulchritudineque, ac ordine totius vniuersi questione secunda articulo tertio atque in decursu huius primæ partis ostendimus Deo formaliter conuenire. Hæc, quod attinet ad primum eorum, quæ proposita sunt.

Nomina à Deo imperfectiones, creaturarum remouentia.

Nomina à Deo generis significati per se in Deo formaliter existentem.

Conceptus diuinitatis Deo proprio formari possunt in hac vita.

Quod verò attinet ad secundum, quod proponimus, cum ea, quæ nominibus primi & secundi generis significatione formali significantur, vel entia rationis sint, vel certè accidentaria, atque extrinseca predicatione de Deo dicantur, notissimum est concipi non posse conceptu, qui Deo conueniat, & absolutus comparatione illius sit, sed solum conceptu connotatiuo: quo pacto nullus est, qui neget nos formare posse in hac vita conceptum, qui soli Deo conueniat, illique proinde proprius sit. Hoc modo de Deo concipimus, esse infinitum, creare & iustificare, quæ omnia notissimum est illi soli conuenire. Solum ergo est dubium de perfectionibus, quæ nominibus tertij generis significantur, vt sunt substantia, sapientia, intellectus, voluntas, &c. quæ cum sint de intrinseca ratione Dei, imò omnes sint ipse Deus, si apprehendantur, vtique conceptus, quo apprehenduntur, siue is concretus, siue abstractus sit, erit absolutus & non connotatiuus comparatione Dei. Dubium ergo est, vtum aliqua earum perfectionum viribus naturæ apprehendi à nobis possit conceptu, qui ita simplex sit, vt non contineat etiam conceptum alicuius negationis, aut relationis, vel alterius rei creatæ, quo restringatur vt fiat proprius Dei, hoc est, nulli alteri conueniens: ad quod planè necessarium erit, vt apprehendatur quoad esse proprium & peculiare, quod talis perfectio habet in Deo, & non quoad esse tantam analogum commune Deo & creaturis.

Ad hoc ergo dubium respondendum est cum Capreolo in 1. dist. 22. quaest. 1. concl. 4. & cõmuni aliorum Theologorum sententia, partim in prologo sententiarum, partim dist. 3. eiusdem libri, id nulla ratione esse posse. Cum enim Deum in hac vita non amplius cognoscamus, quàm ope phantasmatum rerum creatarum in notitiam illius possimus assurgere, phantasmata verò, & notitiæ creaturarum, cum sint similitudines rerum à perfectionibus diuinis infinite deficientium, ducere nos non possint in cognitionem esse proprii perfectionum

Molina in D. Thom.

Conceptus ab illis similes autque alio quodam modo, Deo proprio formari non possunt in hac vita.

diuarum, quod proinde necesse est, vt infinite ipsi creaturis sit dissimilis, sit, vt nullum conceptum absolutum, simplicem, ac proprium Dei, alicuiusve perfectionis diuinæ viribus naturæ effingere possimus in hac vita, sed solum conceptus simplices, absolutos, analogos, communes perfectionibus creatis & increatis, qui potius perfectionibus creatis, ex quibus desumuntur, quàm increatis similes sunt. Quo fit, vt Deum in hac vita conceptu quidditatiuo ipsi proprio viribus naturæ concipere nequeamus. Si ergo, vel substantiam diuinam, vel sapientiam, aut aliquam aliam perfectionem diuinam conceptu Deo proprio in hac vita apprehendamus, ille necessariò erit complexus, vt si conceptu analogo, substantiæ, aut sapientiæ, communi Deo & creaturis, adiungamus conceptum negationis, aut alterius rei ex earum numero quæ nominibus primi aut secundi generis significantur: verbi gratia, si concipiamus substantiam infinitam, substantiam habentem esse à se, hoc est, non ab alio, substantiam causam rerum omnium, &c.

Perfectionem Deo propriam concipere non possumus nisi conceptu complexo.

DISPUTATIO II.

Utrum nomen à nobis impositum possit aliter significare rem aliquam, quàm à nobis res illa concipiatur.

Artem negantem videtur in nuere satis aperte D. Thomas hoc loco, nempe nomen à nobis impositum, neque aliter, neque distinctiùs posse rem significare, quàm res illa à nobis concipiatur. Idem affirmant Durandus in 1. d. 22. q. 1. Capreolus ibidem conclusione 4. & in solutionibus argumentorum, Caieta. hoc loco, & Ferraricus. 1. contra gentes c. 30.

Partem negantem quæ amplectitur.

Potest verò probari, quoniam ex Aristotele 1. de interpretatione, nomina sunt signa conceptuum, & idèd cuique nomini vocali responderet in mente nomen mentale: ergo nomen vocale à nobis impositum, neque aliter, neque distinctiùs potest rem aliquam significare, quàm res illa à nobis concipiatur.

Probatur.

Contrariam sententiam sequuntur Scotus & Gabriel in 1. d. 22. q. 1. Ochamus, & quidam alij, quæ probant, quoniam nos non concipimus naturam diuinam secundum se purè, atque secundum propriam suam rationem formalem, sed concipimus eam vel conceptu connotatiuo, qui dum formaliter significat in concreto negationem, relationem, vel actionem ad extra illi propriam, supponit pro illa vel conceptu complexo, substantiæ videlicet iuncto alio connotatiuo negationis, relationis aut actionis illi propriæ, quo conceptus substantiæ restringitur ad substantiam propriam Dei, vt disputatione præcedente ostensum est: at hoc nomen, Deus, à nobis impositum significat præcisè rationem formalem naturæ diuinæ secundum se, cui conuenit illa negatio, relatio, aut actio, non verò permixtè significat negationem, relationem, aut actionem: ergo nomen à nobis impositum potest aliter, & distinctiùs significare rationem aliquam formalem, quàm ratio illa à nobis concipiatur. Confirmatur, quoniam nos concipimus esse rationem quamdam formalem, cui conuenit esse primum principium, esse à se, & esse infinitam: non tamen concipimus illam secundum se ipsam, neque scimus quid in se ipsa sit: ergo pro libertate arbitrij nostri possumus imponere nomen ad illam, quam esse concipimus, præcisè significandam, quicquid ea in se sit, quod dum in hac vita sumus, penitus ignoramus: qua de causa sæpè D. Thomas docet, nos de Deo scire in hac vita quod sit,

Affirmantem qui amplectantur.

Nomen à nobis Deo impositum aliter potest esse significare, quàm à nobis concipiatur.

non

N non

non verò quid sit: ergo potest nomen aliter, & distinctius significare rem in se, ex nostra impositione, quam res significata à nobis concipiatur. Confirmatur rursus, quoniam hoc nomen, lapis, reuera solam naturam lapidis significat, præciliam ab omnibus suis accidentibus: tamen probabile est neminem habere hodie proprium conceptum naturæ lapidis (saltem ego id de me ingenuè fateor) sed solum scimus esse naturam quandam, intra accidentia lapidis latentem, quæ ea sustentat, quam hæcenus non cognoscimus quidditatiuè, nec etiam secundum seipsam attingimus, & quam lapidem appellamus: possumus ergo aliter & distinctius rem aliquam significare, quam illa à nobis concipiatur. Adde, quòd hæc nomina Michaël, Gabriel, Raphael, reuera substantias singulares Angelicas significant, vt omnes concedunt: & tamen res singulares illis significatas concipere, vt in se ipsis sunt non valeamus, sed solum ex Scripturis scimus eas esse, ignorantes interim, quæ & qualia supposita sint.

Prima conclusio.

Ex his duabus sententiis posteriori mihi magis placet. Possumus tamen eas inter se his duabus conclusionibus conciliare. Prima sit. Nullum nomen potest in hoc sensu aliter nobis rem aliquam significare, quam illam concipiamus, quasi audito illo nomine deueniamus in aliam notitiam, cui significatæ, ab ea, qua illam concipimus. Hæc est notissima, quia dato opposito, conciperemus, rem aliter, quam illam concipiamus, quod contradictionem implicat. Audito ergo hoc nomine, Deus, licet sciamus significare rationem illam formalem, quæcumque illa sit, cui accidit, vt sit principium omnium, esse non ab alio, &c. non tamen formamus conceptum illius, vt in se est, sed conceptum complexum, vt dictum est, substantiæ videlicet cum aliquo alio connotatiuo ex iis, quæ illi propria sunt, indifferenter tamen siue primi principij, siue infiniti, siue existentis ex se, &c. Cum enim nomē, Deus, nihil illorum significet sed rem ipsam, quam aliter non valeamus concipere, nisi sub aliqua illarum affectionum indifferenter, vtique indifferenter restringimus conceptum substantiæ ad conceptum substantiæ diuinæ (quam solam nomen significat) aliquo illorum conceptuum, qui illi sunt proprii.

Dei quæ ratione non sit nomen dicaturque ineffabile.

Ex his patet, licet nomen, Deus, significet naturam diuinam in se, nobis tamen in hoc sensu, eam non significare, quod non efficit, vt in conceptum illius secundum se deueniamus. Quo pacto intelligendus est Dionysius primo capite de diuinis nominibus, hoc loco à D. Thoma in primo argumento citatus, quando ait, Dei non esse nomen quod scilicet Deum ipsum significet nobis, vt est in se, quasi per illud possimus venire in notitiam Dei vt est in se: ea enim ratione Deus à Sanctis dicitur esse ineffabilis. Quando verò 2. cap. celestis Hierarchiæ (vt citatur à D. Thoma artic. 3. argumento 2.) ait: nomina hæc, sapiens, bonus, &c. verius remoueri à Deo, quam de eo predicari, id est: quia sapientia in commune, quam audito hoc nomine, sapiens, ad similitudinem sapientiæ creatæ concipimus, verius remouetur à Deo, quam ei tribuatur: quippe cum supereminentiùs, & altiori per infinitum interuallum sapientia Deus sit sapiens, quam res creatæ. Item quia eiusmodi nomina significant formam quasi alteri adiacentem, quod tamen cum simplicitate diuina non quadrat. Atque eisdem de causis capite vltimo mysticæ Theologiæ negat, Dei esse nomen, aut aliquod eorum nomen, quæ ei tribuimus, illi conuenire. Eisdemque de causis Augustinus 5. de Trinitate capite 10. explicatis aliquibus nominibus, quæ Deo, non translatiue, sed propriè

conueniunt, addit. Si tamen de illo proprie aliquid dicitur ore hominis potest. Quando verò Augustinus 7. de Trinitate ait, Deus verius cogitatur, quam dicitur, & verius est quam cogitatur, intelligit priorem partem, quoniam Sancti, qui sapientia infusa extraordinario quodam modo diuinitus illuminantur, non inueniunt nomina, quibus expriment aliis conceptus, quos de Deo habent. Posterior verò pars perspicua est. Iuxta conclusionem propositam vera est prior sententia, ab eaque posterior non dissentit. Vt tamen verum fatear, nescio an id intenderint autores omnes illius, an potius contrarium conclusionis sequentis.

Secunda conclusio.

Secunda conclusio. In hoc sensu nomina à nobis imposita possunt aliter & distinctius significare rationem aliquam formalem, quam ratio illa à nobis concipiatur, quòd possumus imponere nomen ad significandum rationem aliquam formalem purè & in seipsa, quam scimus quidem esse, at vt est in seipsa, & vt nomine à nobis imposito significatur, concipere penitus non valeamus. Hæc conclusionem probant argumenta quæ in confirmationem secundæ opinionis cofecimus: & planè D. Thomas ab ea non videtur dissentire, vt patet artic. 2. ad 2. & clariùs articulo 8. vbi ait: Licet nomen, Deus, iuxta Dionysium & Damascenum lib. 1. fidei orthodoxæ cap. 12. impositum sit ab aliqua proprietate diuina, nempe à prouidentia, sicut lapis à ledendo pedem, non est tamen nomen proprietatis, sed solius naturæ: clarum est autem nos non concipere solam, & nudam naturam diuinam. Idem innuit articulo 9.

Ad argumentum pariter negant. Nomen vocali non semper respicit in mente conceptus eodem modo significans.

Ad argumentum ergo prioris opinionis dicendum est, licet nomina vocalia eatenus sint significanda, quatenus ex conceptu, quem ego formo audito nomine vocali, colligo similem, aut ferè similem conceptum habuisse hominem qui tale nomen loco rei significatæ protulit: non tamen semper esse necesse (licet vt plurimum ita contingat) vt respondeat nomen mentale eodem modo significans, quo nomen vocale. Nomen enim vocale, equiferus, vnica significatione significat equum ferum, & ob id, est incomplexum nomen, computaturque inter nomina ab Aristotele 1. de interpretatione cap. de nomine definito: ei tamen in mente, vt ibidem ostendimus, non respondet, nisi oratio quædam: neque enim totum hoc, equus ferus, apprehendi potest immediatè vnico conceptu prædicamentorum, atque primò diuersæ, quæ eodem conceptu apprehendi nequeunt. Pari ratione quamuis nomen vocale, Deus, incomplexum sit, remque simplicem significet, nullum est incommodum, quòd quia rem illam apprehendere non valeamus nisi conceptu complexo, in mente nostra ei oratio respondeat, qua à nobis res illa, vt in hac vita possumus, apprehendatur. Dixi paulò superioris: ex conceptu, quem ego formo, audito nomine vocali, me colligere similem, aut ferè similem habuisse conceptum eum, qui tale nomen loco rei significatæ protulit: quoniam quando nomina imponuntur ad significandum rem aliter, ac res illa à nobis valeat concipi (quod rarò euenit, neque talis euentus, vt pote rarò contingentis, rationem habuit Aristoteles, dum voces docuit signa esse conceptuum) necesse non est, vt semper is, qui tale nomen loco rei protulit, conceptum omnino similem meo ea de re formauerit, eò quòd res illa concipi valeat conceptu communi, restricto conceptu connotatiuo huius, vel illius proprietatis indifferenter, vt explicatum est: & ob id tunc satis est, quòd ex conceptu, quem ego formo, colligant

colligam eum, qui tale nomen protulit, similem, aut quasi similem conceptum ea de re effinxisse.

Circa reponsonem ad secundum Diui Thomae notandum est, in eo sensu nomina abstracta significare formas seu naturas tamquam id, quod aliquid est tale, quod licet significant formas non vt alteri adiacentes, sed secundum se ipsas praecise, atque adeo ad modum per se stantium, vt dici consuevit: at tamen non denotant subsistentiam in illis ex modo, quo eas significant, sed significant eas apte, vt per eas aliquid sit tale, quaerendumque restat de subsistente, quod per eas formaliter sit tale, vt de subsistente quod sit albedine album, humanitate homo, Deitate Deus, &c. Omnis namque forma non habens subsistentiam in se ipsa, est in aliquo subsistente, quod est per eam tale. Quia ergo nomina abstracta, quae tribuimus Deo, vt Deitas, sapientia, &c. non denotant subsistentiam in suis significatis, sed modo explicato significant formas tamquam id, quo aliquid est tale: concreta vero quae denotant subsistentiam, vt Deus, sapiens, &c. significant per modum cuiusdam compositionis, quasi Deitate, aut sapientia, vt forma aliquo modo distincta, sit Deus, aut sapiens, merito ait Diuus Thomas, tam concreta, quam abstracta in suo modo significandi deficere a modo, quem Deus in se habet.

Cur nomina abstracta in modo significandi deus non habeat.

Nomina terij generis dicuntur de Deo substantialiter.

ARTICVLVS II.

Utrum aliquod nomen dicatur de Deo substantialiter.

ARTICVLVS II. VESTIO haec ex praedictis disput. 1. articuli praecedentis facilis redditur. Totam vero controuersia est de nominibus terij generis ibidem explicatis, verbi gratia de sapientia, bonitate, &c. de quibus definit D. Thomas dici de Deo substantialiter: eo quod significatum eorum formale sit de ratione essentiae diuinae, sitque in Deo substantia, & non accidens. De hac re August. 5. de Trinitate a cap. 4. & lib. 7.

ARTICVLVS III.

Utrum aliquod nomen dicatur proprie de Deo.

ARTICVLVS III. RAETER nomina primi & secundi generis, quae significant relationem rationis, negationem, aut actionem aliquam ad extra, aut aliquid simile, quod denominatione extrinseca proprie denominat Deum: vt quod sit cognitus, aut dilectus a nobis: ex reliquis nominibus ipsa sola proprie dicuntur de Deo (si non quoad modum significandi, certe quoad rem significatam) quae significant perfectionem simpliciter, iuxta ea quae explicata sunt quaestione 3. artic. 7. disputat. 1. & quaestione 4. artic. 2. Ex reliquis vero, si quae dicuntur de Deo, non dicuntur proprie, sed in translaticia significatione, per metaphoram scilicet, aut alium tropum, vt quod sit agricola, ignis consumens, &c.

Nomina quae dicuntur de Deo proprie, & quae non sunt.

ARTICVLVS IV.

Utrum nomina dicta de Deo sint Synonyma.

ARTICVLVS IV. NON est quaestio de nominibus primi & secundi generis, de quibus constat non esse synonyma, cum formaliter significant diuersas relationes, negationes, aut actiones, quae Molina in D. Thom.

A Deo conueniunt, sed de nominibus terij generis, quae substantialiter de Deo dicuntur, significantque vnam simplicissimam rationem formalem, quae simul est Deitas, bonitas, sapientia, intellectus, voluntas, &c.

Responso est, eiusmodi nomina non esse synonyma. Rationem reddit D. Thomas, quoniam licet significant eandem simplicissimam rem, atque rationem formalem, exprimunt tamen distinctos conceptus, quos de illa formamus: vt autem nomina, nobis saltem, synonyma non sint, satis est, si significant rem, vt apprehensam alio atque alio conceptu.

B Reddit vero elegantissimam rationem D. Thomas, quare cum in Deo omnia attributa sint vnica simplicissima ratio formalis, alium tamen conceptum formemus sapientiae, alium bonitatis, & ita de ceteris attributis. Ea vero est, quia intellectus noster ea, quae sunt in Deo, ex his quae sunt in rebus creatis concipit, vt sapientiam diuinam ex creatura, & ita de ceteris: at vero sicut diuersae perfectiones rerum creaturarum sunt vnite in Deo tamquam in causa, huiusmodi earum adaequate, & plane imitatur perfectionem diuinam: sic illi diuersi conceptus proportionati perfectionibus rerum creaturarum, quos de Deo formamus: significant quidem vnam simplicissimam perfectionem Dei, quam nullus eorum adaequate, & vt est in se significat ac representat.

C Quare beati, qui Deum concipiunt, vt est in se, vtique neque formant, neque formare possunt distinctos conceptus intuituos attributorum diuinorum, sed vnum tantum simplicissimum conceptum, & ob id nomina attributorum diuinorum apud eos synonyma sunt, imo potius sunt tantum vnum nomen, iuxta illud Zachariae 14. In die illa erit Dominus vnus, & erit nomen eius vnum (tamen alij ea ratione intelligant futurum nomen Domini vnum, tempore de quo ibi loquitur Propheta, quia cessabunt idola, veneratioque falsorum Deorum, omnesque vnum tantum Deum verum agnoscent.) Atque hoc affirmat Diuus Thomas primo contra gentes cap. 31. tamen oppositum hoc loco innuat Caietanus. Quia ergo pluralitas conceptuum, quos in via de Deo formamus, prouenit ex debilitate, & imperfecto modo concipiendi intellectus nostri, plane id diuinae simplicitati non derogat. Neque vero haec argumentatio est legitima, attributorum formamus distinctos conceptus: ergo attributa sunt res aut rationes formales ex natura rei distinctae. Sicut neque haec est legitima: cernitur diuersitas in effectibus; ergo etiam in causa a qua emanant: quippe cum a causa superioris ordinis emanare possint effectus inter se diuersi, qui in causa vnite continentur. Omnibus ergo conceptibus, quos in hac vita de Deo effingimus, responderet vna simplicissima res per eos omnes multipliciter & imperfecte representata, vt hoc loco in responsione ad secundum Diuum Thomae docet. Per haec tamen non negamus, beatos posse formare distinctos in proprio genere abstractiuos conceptus diuersorum attributorum per comparationem ad diuersas creaturas: non secus ac in via eos formare solebant. Quare & inter sese mutuo de diuersis Dei attributis colloqui varios conceptus exprimendo, & de eisdem attributis Deum ipsum laudare in patria optime poterunt.

Nomina terij generis, non sunt synonyma.

Attributorum, cum in Deo sint vnica simplicissima ratio cur distinctos conceptus formemus.

Beati formare nequeunt diuersos intuituos conceptus diuersorum attributorum.